

Filozofija za otroke - Ničelna toleranca do nasilja: izzivi in problemi

Pripravil: Tanja Pihlar, Janez Ciperle, Robert Petrovič

Naslov	Zasmehovanje
Neposredni cilji	Učenci se seznanijo s tematiko nasilja vpeto v širši družbeni kontekst, kar jim omogoča premislek o dilemah in problemih, s katerimi se vsakodnevno srečujejo v šoli, vrtcu in tudi doma. Seznanijo s spektrom različnih občutkov strahu, ki jih skozi pogovor poskušajo reflektirati.
Didaktična naloga	Ob prebiranju slikanice »Rdeča ali zakaj zasmehovanje ni smešno« se učenci seznanijo in poučijo o nekaj osnovnih značilnostih strahu in medvrstniškega nasilja.
Ključni pojmi	Strah, Nasilje, Bojevanje, Prepirl, Skrb za druge, Zasmehovanje, Pogum
Izhodiščno besedilo: <i>Rok zardeva, zaradi česar se mu sošolci posmehujejo. Zasmehovanje boli skoraj tako kot udarci. Potrebuješ veliko poguma, da se mu postaviš po robu.</i> Rdeča ali zakaj zasmehovanje ni smešno Skoraj nič ni. Komaj kaj. Nič ne opazi. Razen mene. Pokažem na Rokova lica. »Ti pa ... Ti pa zardevaš ...« Pomežiknem Pavletu. Pavle se zareži Eriku. Lina plane v smeh. Od našega šepetanja je Rok ves rdeč. Kot paradižnik, kot paprika, kot kuhan rak! »Dajte mi mir,« zastoka Rok. Ne moremo nehati. »Daj, še enkrat to naredi!« Kot da bi čarali. Tleskneš s prsti, in Rokova glava je gasilski avto. Njegova lica pa utripalke. Zagorijo. Ugasnejo. Zagorijo. Ugasnejo. »Dajte mi mir,« zastoka Rok. Pavle se zasmije. Bolj se smeje, tišji je Rok. In tišji. Pavle pa vse glasnejši. To ni več smešno. Rada bi, da se neha. Da Pavle zdaj neha. Rok je pravzaprav čisto prijazen. Še kar ne nehajo. Pavle vzkipi: »Si kaj videla?« In porine Roka. Skomignem in si grizem ustnico. Ničesar ne rečem.	

Pavleta se bojim.
Pavletov jezik je oster kot nož.
Njegove pesti pa trde kot kamen.
Jaz nisem pol tako močna kot Pavle.
Strah me je.
»Kdo je kaj videl?« končno vpraša učiteljica.
Naj povem? Zakaj jaz?
Jaz? Sama proti celemu razredu?
Seveda ne bom. Nisem neumna.
Čeprav bi najraje na ves glas kričala.
Tolkla s pestmi.
Da se mora nehati.
Ničesar ne rečem.
»Je kdo kaj videl?« še enkrat vpraša učiteljica.
Tiho smo kot miši.
Pavle se reži. Debelo pogoltnem.
Moja usta so pri miru, toda roka hoče kvišku.
Nee, nočem.
Strah me je.
Naenkrat dvigne roko še Lina:
»Jaz sem tudi videla,« reče. Za njo Erik.
Dani in Lars. Roke v zraku.
Vsi so videli.
Drug čez drugega govorimo.
Olajšano zadiham.
Nisem sama.
Ni še konec.
Name plane Pavle.
»Ti!« zarenči in mi pokaže pesti.
K meni stopi Lina. Prav tako Erik.
»Je kaj narobe?« vpraša Lina.
»Si kaj rekel?« vpraša Erik.
Pavle se obrne stran.
Pavle je zelen v obraz.
Tudi zelena je barva.
Rok pokaže na svoja lica.
»Včasih zardim,« reče.
»Kdo pa ... Kdo pa ne?« zajeceljam.
»Greš igrat nogomet?« vpraša Rok.
Pokimam. Lica mi gorijo.
Pošljem žogo v zrak.

Vir: De Kinder, Jan. (2016). *Rdeča ali zakaj zasmehovanje ni smešno*. Ljubljana: KUD.

Opomba:

Zasmehovanje boli skoraj tako kot udarci. In potrebnega je veliko poguma, da se mu postaviš po robu. Slikanica »Rdeča ali zakaj zasmehovanje ni smešno« je primerna za učitelje, vzgojitelje, mediatorje in starše, ki se soočajo s to težavo v šoli. Odlična zgodba seže v srce in verjamemo, da bi jo moral prebrati prav vsak otrok. Tudi zato, ker nazorno

pokaže, kako ravnati v primeru zasmehovanja.

POTEK URE:

1. Priprava:
 - a. Natisnite pripravo (opcija)
 - b. Poiščete slikanico: De Kinder, Jan. (2016). *Rdeča ali zakaj zasmehovanje ni smešno*. Ljubljana: KUD. (opcija)
2. Preberite besedilo slikanice in poglejte ilustracije
3. Pogovor
4. Uvidi, refleksija o vsebini in poteku pogovora.
5. Ustvarjanje

ZAČETEK

1. Poveste, da bomo prebrali besedilo slikanice z naslovom »*Rdeča ali zakaj zasmehovanje ni smešno*«, belgijskega avtorja in ilustratorja Jana De Kinderja in se o njem pogovarjali.

Metoda 1

2. Navodila za učence:
 - a. Poslušajo vprašanja.
 - b. Razmišljajo.
 - c. Če želijo, dvignejo roko in, ko dobijo besedo, povedo svoje mnenje.

Metoda 2

3. Navodila za učence:
 - a. Na podlagi prebranega vsak zastavi po eno vprašanje.
 - b. Vprašanje skupaj z imenom napišejo na list in ga oddajo na sredino kroga ali ga napišete na tablo.
 - c. Med predlogi z dogovorom ali glasovanjem izberejo tista vprašanja, o katerih želijo govoriti.
 - d. Razpravljajo. Pri tem si lahko pomagata s predlogi vprašanj.

Vprašanja so opcijska in okvirna. Izbor naredite sami oziroma se zanje odločate glede na vsebinski potek pogovora.

Vprašanja:

1. Začetna spodbuda:

Preberemo slikanico. Vprašanja, ki jih lahko zastavimo med branjem:

Kaj se je zgodilo Roku?

Kako se do Roka vedejo sošolci?

Ste tudi vi kdaj bili poleg, ko so se sošolci norčevali iz nekoga? Kako ste ravnali? Ste se prav tako začeli norčevati? Ste se jim postavili po robu? Zakaj/ Zakaj ne?

Kako mislite, da se počuti Rok?
Kako se vede Pavel? Zakaj mislite, da se tako vede?
Zakaj se je Lina odločila, da bo izdala Pavla?
Česa je Lino strah? Zakaj?
Kako je Lina premagala strah? Kdo ji je pri tem pomagal?
Ali se je Linin odnos do Roka od začetka zgodbe kako spremenil?

2. Skupen razmislek:

Navezava na lastne izkušnje:

Ali ste tudi sami doživeli kdaj kaj podobnega kot Rok?
Kako ste se pri tem počutili?
Kaj ste naredili?
Ali se tudi vi kdaj norčujete iz nekoga, ki je drugačen od vas? Zakaj?
Kako se pri tem počutite?

Drugačnost:

V čem smo si ljudje podobni?
V čem se razlikujemo med seboj? Po zunanjem videzu, spretnostih, talentih ipd.
Poznate koga, ki je drugačen od drugih? V čem je drugačen?
Kaj pomeni biti drugačen od drugih?
Ali te moti, če je nekdo drugačen od tebe? Imaš raje nekoga, ki ti je enak? Zakaj?/Zakaj ne?
Je lahko dobro, če si drugačen od drugih? Zakaj? Kdaj?/Zakaj ne?
Ali je bolje, če si enak drugim? Zakaj?/Zakaj ne?
Ali moraš biti enak drugim, da te sprejemajo? Zakaj?/Zakaj ne?
Kako bi bilo, če bi bili vsi ljudje čisto enaki?
Kaj je pravzaprav strah?
Kaj pomeni premagati strah? Če premagamo strah, ali to pomeni, da je strah izgubil?
Kaj je pravzaprav zasmehovanje? Ali zasmehuje vselej večina enega samega oziroma manjšino?
Je zasmehovanje lahko kdaj upravičeno?
Ali z zasmehovanjem nekoga izključimo iz naše skupine? Ali se s tem, ko nekoga zasmehujemo, sami želimo priključiti skupini?

Nadaljnja vprašanja (opcija):

Kaj se je zgodilo v pripovedi?
Kaj se dogaja Roku?
Kaj počne Pavle?
Je Pavle prijazen ali neprijazen?
Česa je strah glavno junakinjo?
Kaj pa pomeni, ko rečemo, da je nekdo strahopeten?
Je junakinja potemtakem strahopetna? Zakaj?
Kako je junakinja premagala strah?
Kdo ji je pomagal?
Je vas kdaj strah? Kdaj? Zakaj?
Ali imate tudi vi prijatelje?

Kaj počnete s prijatelji?
Kako pa jim pomagateg?
Zakaj jim pomagateg?
Kako se počutite, če je vam nekdo pomaga?
Se tudi vi kdaj norčujete iz nekoga, ki je drugačen od vas? Zakaj?
Kako mislite, da se počuti?
Kako se vi počutite, če se kdo norčuje iz vas?
Ali smo vsi ljudje isti ali pa se razlikujemo med seboj?
Če je vsak poseben na svoj način, kako?
Ste že kdaj poskušali premagati strah?
Kako ste ga premagali?
Vam je kdo pri tem pomagal?
Kako ste se počutili, ko ste premagali strah?
Ste kdaj vi pomagali komu premagati strah?
Ste kdaj naredili kakšno pogumno dejanje? Kakšno?
Kako ste se potem počutili?

ZNAKI STRAHU

Kako veš, da je nekoga strah?
Ali lahko strah prepoznamo po določenih znakih?
Ali sam poznaš strah? Ali si že kdaj občutil strah?
Kako se počutiš, če te je strah?
Ali ti je všeč, če se nečesa bojiš? Ali lahko uživaš v strahu?
Ali ti je všeč, če je druge strah? Če se te drugi bojijo?

OPREDELITEV STRAHU

Kaj je torej strah?
Koga je lahko strah?
Kje biva strah?

ČESA NAS JE STRAH?

Česa se bojimo? Ali lahko najdemo nekaj primerov, česa vsega je ljudi strah?
Ali nas je vseh strah istih pojavov?

RAZLOGI ZA STRAH

Od kod pride strah? Iskanje razlogov za strah. Zakaj se nekdo boji pajkov?

- Zgodi se nam nekaj slabega, potem pa se tega bojimo
- Nekomu drugemu se zgodi nekaj slabega, potem se jaz tega bojim.
- Ne zgodi se nič slabega, ampak nečemu preprosto pripišemo nevarnost.
- Ne zgodi se nič slabega, ampak nekdo nečemu preprosto pripiše nevarnost, jaz pa verjamem.

(NE)UPRAVIČENOST STRAHU

Ali obstajajo upravičeni razlogi za strah? - Če da, kateri so?
Ali obstajajo neupravičeni razlogi za strah?

Ali se česa bojimo, čeprav se tega ne bi bilo treba bati?

Ali se česa ne bojimo, čeprav bi se tega morali bati?

Ali je strah lahko koristen?

Ali je strah lahko nekoristen?

STRAH IN POGUM

Ali biti pogumen pomeni, da te ni strah? Ali se strah in pogum izključujeta?

Pogum je odsotnost strahu.

- a. Ali potem sploh obstajajo pogumni ljudje, če se je vsakdo že kdaj česa ustrašil/se bal/se česa boji.
- b. Ali si pogumen, ker zjutraj v varnem okolju zajtrkuješ kosmiče in te ob tem ni strah?

Pogum je obvladovanje strahu.

Ali zase veš, če si pogumen?

Ali lahko izgledaš pogumno, pa to v resnici nisi?

Kaj misliš ti, kako lahko ugotoviš ali je nekdo (si ti sam) pogumen?

Ali sem lahko pogumen, če me je nečesa strah?

Ali sem lahko pogumen, če se ničesar ne bojim?

Kaj misliš o izjavi: »pogum je obvladovanje strahu«?

STRAH ME JE, KAJ PA ZDAJ?

Kaj storimo, ko nas je strah?

- a. Pobegnemo.
- b. Otrpnemo.
- c. Se soočimo s situacijo.

STRAH IN ODRAŠČANJE

Ali se odrasli česa bojijo?

Ali strah z odraščanjem izzveni ali le še bolj raste?

Ali si se včasih nečesa bal, pa se tega zdaj ne bojiš več?

Ali se včasih nečesa nisi bal, zdaj pa se tega bojiš?

POGOVOR O STRAHU

Ali misliš, da ljudje zlahka govorimo o svojih strahovih?

Ali le težka govorimo o tem, česar nas je strah? S kom lahko govoriš o svojih strahovih?

Ali moraš biti že malo pogumen, da sploh lahko govoriš o lastnih strahovih?

Zakaj o tem težko govorimo?

REŠEVANJE TEŽAV

Kako se otresti strahu?

3. Ustvarjalna spodbuda

Naloga: reševanje konfliktov.

Preberemo zgodbo:

Dva osla in seno

»Dva osla sta privezana s skupno vrvjo. Ob vsakem oslu je majhen kupček sena. Vsak osel poskuša doseči svoje seno, vendar je vrv prekratka, da bi lahko oba hkrati jedla. To ju strašno razjezi in začeta močno vleči vsak na svojo stran. Skačeta, ritata in vlečeta, vendar brez uspeha. Nato utrujena sedeta, da bi se odpočila in razmislila o vsem. Naenkrat pa se spogledata in obema pade na pamet rešitev: »Seveda najprej bova šla skupaj do prvega kupčka sena in ga skupaj pojedla, zatem bova skupaj pojedla še drug kupček sena.«

Zastavimo vprašanja:

Kaj hoče vsak od oslov?

Kakšna se vam zdi njuna rešitev iz zagate?

Bi bila mogoča še katera druga rešitev?

Ali mora eden izgubiti, da drugi zmaga, ali pa lahko oba zmagata? Ali je za naše zmage potreben poraz drugih?

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none">- Portal BOS - Slovanske in besedilne zbirke, http://bos.zrc-sazu.si/ (4.1.2018).- Morf Zoller, Eva. (2011). <i>Selber denken macht schlau. Philosophieren mit Kindern und Jugendlichen</i>. Basel: Zytglogge Verlag.- Brüning, Barbara (ur.) (2015). <i>Menschen brauchen Menchen. Praktische Philosophie, Klassen 5/6</i>. Nordrhein-Westfalen: Militzke.- Turnšek, Nada. (2004). <i>Socialne igre kot metodičen pristop v izobraževanju za kulturo miru in človekove pravice</i>. Interno gradivo.
Internetni / knjižni kotichek za učence	<ul style="list-style-type: none">- Klampfer, Friderik (2003). <i>Etiški pojmovnik za mlade</i>. Zbirka Pojmovniki, knj. 3. Maribor: Aristej.- Bennett, J. William (2001). <i>Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot</i>. Tržič: Učila.- Erb, H. (2004). <i>Nasilje v šoli in kako se mu lahko zoperstaviš</i>. Ljubljana: Didakta- Johnson, J. (1998). <i>Ustrahovalci in nasilneži</i>. Ljubljana: DZS- Sanders, P. (1999). <i>Ustrahovanje</i>. Ljubljana: DZS- Strojín, M. (2003). <i>Nasilje boli</i>. Ljubljana: MK
Internetni / knjižni kotichek za učitelje	<ul style="list-style-type: none">- Uporabite spremna navodila za učitelje na naslovu:- Učilnica, http://ucilnica.zofijini.net/ (4.1.2018).- FZO na SIO – FZO v sklopu slovenskega izobraževalnega omrežja (4.1.2018).- Richard Paul (1996). <i>Critical Thinking and the State of Education Today</i>. Inquiry: Critical Thinking Across the Disciplines; Winter 1996, Vol. XVI, št. 2).- Richard Paul & Linda Elder (2001): <i>Critical Thinking: tools for taking charge of your learning and your life</i>. New Jersey: Prentice Hall.- Markič, Olga (2000). <i>Logiški pojmovnih za mlade</i>. Šentilj: Aristej.- Šuster, Danilo (1998). <i>Moč argumenta: logika in kritično razmišljanje</i>. Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru- Šimenc, Marjan 2006: <i>Didaktika filozofije</i>. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za filozofijo, Ljubljana- Hladnik, Alenka; Šimenc, Marjan etc. (2008). <i>Šola, mišljenje in filozofija: filozofija za otroke in kritično mišljenje</i>. Ljubljana: Pedagoški inštitut.- Ob zaznavi in za obravnavo medvrstniškega nasilja v VIZ, https://www.zrss.si/objava/protokol-ob-zaznavi-in-za-obravnavo-medvrstniskega-nasilja-v-viz (11.12.2017)- Talking With Kids, https://www.childrennow.org/parenting-resources/violence/ (11.12.2017)- Kids and Violence, http://life.familyeducation.com/school-safety-month/violence/34437.html (11.12.2017)

- Anti Bullying - How Do They Do It In Norway?, <https://www.tes.com/teaching-resource/teachers-tv-how-do-they-do-it-in-norway-6084181> (11.12.2017)
- Schools and Crime - Tackling Gang Culture, <https://www.tes.com/teaching-resource/teachers-tv-schools-and-crime-tackling-gang-culture-6045837> (11.12.2017)
- Classroom Violence, <http://www.guardian.co.uk/education/classroomviolence> (11.12.2017)
- Talking Point - Tackling Bullying, <http://archive.teachfind.com/ttv/www.teachers.tv/videos/talking-point-tackling-bullying.html> (11.12.2017)
- Talking about Bullying, <https://bullyingnoway.gov.au/TeachingAboutBullying/Pages/Talking-about-bullying.aspx> (11.12.2017)
- Bučar-Ručman, A. (2004). *Nasilje in mladi*. Novo mesto: Klub mladinski kulturni center
- Aničić, K. (2002). *Nasilje – nenasilje. Priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol*. Ljubljana: i2
- Več avtorjev. (2003). *Vloga šole pri zmanjševanju nasilja: priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
- Tackling bullying in schools, <http://www.kirkleessafeguardingchildren.co.uk/managed/File/Education/Tackling%20bullying%20in%20schools%20-%20Guidance%20for%20governors%202011.pdf> (11.12.2017)
- Sen, Amartya. (2009). *Identiteta in nasilje: iluzija usode*. Ljubljana: Sophia
- Galimberti, Umberto. (2015). *Grozljivi gost: nihilizem in mladi*. Ljubljana: Modrijan
- Arendt, Hannah. (2013). *O nasilju*. Ljubljana: Krtina